Список бібліографічних посилань:

1. Греченко В. А. Підготовка кадрів для міліції в Україні у 1930–1941 рр. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2017. № 2 (77). С. 245–252.
2. Харківський національний університет внутрішніх справ : ювілейне вид. / під заг. ред.: С. М. Гусарова. Харків, 2015. 352 с.
3. Державний архів Харківської області. Ф. Р-564. Оп. 1. Спр. 511. Арк. 1.
4. Про створення Університету внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.1994 № 787 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-94-п (дата звернення: 02.11.2017).
5. Про надання статусу національного Університету внутрішніх справ : указ Президента України від 02.03.2001 № 125/2001 // Президент України : офіц. інтернет-представництво. URL: http://www.president.gov.ua/documents/1252001-547 (дата звернення: 02.11.2017).

Одержано 03.11.2017

УДК 343(477)

Віктор Миколайович БЕСЧАСТНИЙ,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений юрист України,
ректор Донецького юридичного інституту МВС України

ІСТОРИЧНИЙ НАРИС ПРО ВНЕСОК ДОНЕЦЬКОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ МІЛІЦІЇ У СПРАВУ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Донеччину та Харківщину, Донбас та Слобожанщину пов'язує не лише географічна близькість. Регіони мають спільні соціокультурні особливості, чимало спільних моментів минулого, в тому числі й тих, що стосуються діяльності правоохоронних органів. Одним із маловивчених аспектів є історія підготовки фахівців для підрозділів внутрішніх справ на Донеччині, у стінах Донецької спеціальної середньої школи міліції.

Створення першого на Донбасі спеціалізованого навчального закладу для підготовки правоохоронців було зумовлено складною ситуацією із забезпечення правопорядку в регіоні. На початку 1961 р. МВС УРСР було прийнято рішення про закриття Київської спеціальної середньої школи міліції. Частково її матеріальну базу, викладацький та курсантський склад було використано для створення відповідно до наказу МВС УРСР від 28 квітня 1961 р. № 0109 Сталінської спеціальної середньої школи міліції МВС УРСР із дворічним терміном навчання [1]. Місцем дислокації школи спочатку було обрано територію колишнього військового містечка у селищі Новожданівка Харцизького району Сталінської області. У 1962 р. у зв'язку з перейменуванням у листопаді 1961 р. м. Сталіно на Донецьк, а Сталінської області – на Донецьку навчальний заклад отримав назву «Донецька спеціальна середня школа міліції Міністерства внутрішніх справ УРСР».

У 1964 р. школа міліції, виходячи з міркувань оптимізації навчального процесу, була перебазована у м. Донецьк. Друга половина 1960-х – початок 1970-х рр. ознаменувались формуванням кваліфікованого педагогічного та командно-викладацького складу, активною розбудовою матеріальної бази навчального закладу. За високі показники службової та навчальної підготовки ДССШМ неодноразово виходила переможцем серед споріднених закладів системи МВС, була відзначена Почесними грамотами МВС УРСР та СРСР.

Головною метою діяльності ДССШМ було визначено підготовку кадрів командного складу зі спеціальною середньою юридичною освітою для правоохоронних структур Донецької та Луганської областей. У той же час з огляду на професійний склад колективу школи і, отже, високий рівень підготовки слухачів, враховуючи доволі вдале розташування школи в обласному центрі, на перетині важливих транспортних магістралей, школа почала активно використовуватися для підготовки фахівців для органів внутрішніх справ інших областей, у тому числі Харківської. Починаючи з 1967 і завершуючи 1977 роком школа набирала за направленням

© Бесчастний В. М., 2017

міських та районних органів внутрішніх справ Харківської області по 28–30 слухачів. Переважно це були кандидати на службу в органах внутрішніх справ із числа цивільних осіб, які відслужили строкову службу в армії. Але мали місце випадки вступу до школи і практичних працівників органів внутрішніх справ, які хотіли таким чином отримати фахову освіту. З урахуванням того, що щорічний набір у ті роки складав пересічно 180–200 осіб, питома вага курсантів з Харківщини була доволі високою.

60-ті – 70-ті роки стали періодом офіційного утвердження ДССШМ як провідного спеціалізованого закладу в системі підготовки правоохоронних кадрів не лише для України, а й для інших республік колишнього СРСР. Це підтверджувала і доля її випускників, у тому числі й харків'ян. Переважна більшість їх після навчання в Донецьку поверталася на рідну Харківщину, хоча частина за розподілом направлялася до інших областей Української РСР, а також до віддалених регіонів Російської Федерації. Так, зокрема, випускники ДССШМ продовжували службу в органах внутрішніх справ у Хабаровському краї, Якутії, в Сахалінській області. Дехто із слухачів, змінивши свій сімейний стан, одружившись на Донеччині, залишався працювати тут.

Слід зазначити, що начальником школи в 1964–1977 рр. був І. Г. Світич, який свого часу закінчив Харківський юридичний інститут. Очевидно, що отримані ним в одному із найкращих вишів юридичного профілю в Радянському Союзі знання сприяли успішній організації роботи ДССШМ, робили навчання в ній цікавим і корисним для вихідців з інших регіонів, у тому числі з Харківщини. Останній випуск, в якому була значна група харків'ян, відбувся у 1979 р., вже за нового начальника школи – В. І. Муравйова.

Критерієм якості знань, що їх надає навчальний заклад, завжди є успішна професійна кар'єра його випускників. ДССШМ не є винятком. За роки свого існування вона випустила тисячі правоохоронців, серед яких було і кілька сотень вихідців з Харківської області, які почали своє професійне становлення в Донецьку. Вони гідно несли свою службу, і Донеччина, так само, як і Харківщина, пишається ними. Випускник ДССШМ 1977 р. М. Д. Мартинов працював у практичних підрозділах у Харкові, в Дніпропетровській та Полтавській областях, у 2010–2012 рр. очолював Головне управління МВС України в Харківській області, у відставку пішов у званні генерал-майора. В. М. Кобченко, який навчався у Донецьку в 1971–1973 рр., працював на Харківщині в карному розшуку, пішов у відставку в званні полковника з посади начальника Управління податкової міліції Державної податкової адміністрації в Харківській області [2, с. 287]. Свої високі професійні та моральні якості під час служби в органах внутрішніх справ Харківської області, інших регіонів України виявили колишні випускники Донецької спеціальної середньої школи міліції – уродженці Харківської області: полковники Ю. І. Міщенко, Б. І. Селівко, П. В. Теплов, І. Г. Байрачний, підполковник О.Г. Санін, інші офіцери-правоохоронці. Є серед випускників ДССШМ і ті, хто згодом долучився до почесної справи навчання та виховання майбутніх міліціонерів. Так, А. В. Сергєєв, який закінчив навчання в Донецьку в 1974 р., довгий час працював у Харківському національному університеті внутрішніх справ, очолював факультет кримінальної міліції, був проректором вишу [3, с. 146]. Багато колишніх випускників зберегли зв'язок із своєю alma-mater, що, зокрема, засвідчили урочистості з нагоди 50-річчя Донецького юридичного інституту в квітні 2011 р. Серед представницької делегації харків'ян були і ті, хто свого часу навчався у Донецьку [4].

1990-ті – 2000-ні роки стали часом бурхливих якісних змін у системі професійної підготовки правоохоронців в Україні. У 1992 р. ДССШМ було перейменовано в Донецьке училище міліції МВС України, в 1993 р. на базі Донецького училища міліції МВС України та Донецького відділення заочного навчання Української академії внутрішніх справ було створено Донецький інститут внутрішніх справ (з 2004 р. – Донецький юридичний інститут МВС України). Значну роль у його становленні відіграли практичні співробітники органів внутрішніх справ, викладачі вишів Донеччини, які свого часу одержали вищу юридичну освіту у вишах Харкова (до речі, випускником ДССШМ, а згодом Харківського юридичного інституту є і автор цих рядків). Водночас, незважаючи на розвинену мережу вищих навчальних закладів юридичного профілю Харкова, підготовці правоохоронців у Донецьку було надано нового імпульсу. Це було пов'язано із створенням у структурі Донецького юридичного інституту факультету № 4 – підготовки працівників підрозділів ДАІ. Щороку курсантами факультету – базового для підготовки фахівців означеного профілю в межах всієї України – ставало декілька харків'ян, які по завершенні навчання поповнювали лави співробітників органів внутрішніх справ своєї області.

Історія навчального закладу – від Донецької спеціальної середньої школи міліції до Донецького юридичного інституту МВС України – це час невпинного зростання і становлення

навчальної установи як вагомого елементу освітнього простору громадського життя України. Приємно, що гідне місце в ньому займають і харків'яни – представники близької не лише географічно, але й спорідненої культурно, ментально області України.

Донецький юридичний інститут переживає наразі непростий час своїх історії. Проте колектив вишу з оптимізмом дивиться у майбутнє. Запорукою цього є фаховий склад інституту, дружні контакти із спорідненими вишами, довга традиція підготовки правоохоронців і наші успішні, гідні свого покликання випускники, в тому числі і з Харківщини.

Список бібліографічних посилань

1. Поточний архів Донецького юридичного інституту.

2. Черних С. П., Міщенко С. Г., Коряк В. В., Іщенко О. М. Про минуле – для майбутнього. На захисті економічної безпеки держави. До 75-річчя служби ОБХСС. Запоріжжя : Просвіта, 2012. 368 с.

3. Харківський національний університет внутрішніх справ : ювілейне вид. / під заг. ред. С. М. Гусарова. Харків, 2015. 349 с.

4. Телефонне інтерв'ю із Лямзенком В.П., ветераном органів внутрішніх справ (м. Кривий Ріг, 20 верес. 2017 р.).

Одержано 10.11.2017

УДК 159.9

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук,
перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1999-9956

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ПОЛІЦІЇ

Проблема реформ правоохоронної галузі останніми роками є надзвичайно популярною не тільки у роботах дослідників права, але й у психологічних дослідженнях. Вивчаючи особливості реформ правоохоронних органів у різних країнах, автори намагаються визначити їх специфіку через призму історичних чинників [5], відмінностей в етапах та кроках реформ [4] тощо. Переважна більшість дослідників відзначають значні психологічні складнощі перетворень. Це пов'язано із часовими та змістовими змінами в етапах професіоналізації, у регламентах професійної діяльності, з трансформаціями законодавчої бази тощо.

Поліція є одним з найдавніших та невід'ємних атрибутів будь-якої держави. Сучасна зарубіжна теорія і практика поліцейської діяльності широко орієнтуються на національно-історичні традиції, втілені у конкретних правових актах. На жаль, значній критиці в українському суспільстві сьогодні піддаються недостатня ефективність професійної діяльності поліції, випадки корумпованості працівників, слабо налагоджена взаємодія із громадянами. Але все ж таки, якщо раніше довіра до міліції сягала 5–7 %, сьогодні довіра українців до поліції становить 46 %. Для порівняння: правоохоронним органам у США довіряють 66–70 % населення. Для Західної Європи цей показник дорівнює 61 %.

Чому психологічний контекст реформ, що відбуваються, набуває особливого значення? Як зауважують Darroch S., Mazerolle L. [2], вимоги до поліціювання в сучасних умовах вимагають високої готовності до змін від представників поліцейської професії усіх рівнів, але така готовність та здатність поліцейських організацій до прийняття інноваційних практик майже не вивчається, що робить психологічну сутність реорганізаційних процесів важкозрозумілою [2].

Приступаючи до поліцейської реформи, всім її учасникам слід розуміти із самого початку, що її здійснення включає в себе набагато більше, ніж просто «технічні зміни». Будь-які перетворення у правоохоронній галузі являють собою серйозні випробування психічних та психологічних ресурсів працівників, їх здатності працювати в умовах трансформаційного суспільства; потребують виваженого і коректного висвітлення реформ, що відбуваються, у мас-медіа з метою формування адекватної суспільної оцінки.

Зважаючи на складність реформи, у процесі її реалізації слід враховувати досвід у галузі «управління змінами» та організаційної психології щодо створення нової системи стимулювання, нових етичних принципів та організаційної культури поліції. Крім того, набуває значущості

© Швець Д. В., 2017